

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: «ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВІДБОРУ ЮНИХ
СПОРТСМЕНІВ 14-16 РОКІВ В МІНІ-ФУТБОЛІ»

Виконав: студент 2 курсу, групи ФК1-М20
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)
Попіль Петро Іванович
Керівник: Прозар М. В., кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент
Рецензент: Юрчишин Ю. В., кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СПЕЦИФІКА СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ УЧНІВ 14-16 РОКІВ У МІНІ-ФУТБОЛ	7
1.1. Загальна характеристика стану міні-футболу (футзалу) та вимоги до підготовленості гравців	7
1.2. Методика розвитку фізичних якостей учнів 14-16 років під час секційних занять з міні-футболу у закладі загальної середньої освіти	11
1.3. Теоретичні основи методики та критерії спортивного відбору у міні- футбол.....	15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	20
2.1. Методи дослідження.....	20
2.2. Організація дослідження	23
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ВІДБОРУ УЧНІВ 14-16 РОКІВ ДО СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В МІНІ-ФУТБОЛІ ТА ЇЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ.....	25
3.1. Показники розвитку різнобічних техніко-тактичних дій учнів 14-16 років, які займаються міні-футболом.....	25
3.2. Обґрунтування змісту критеріїв, за якими здійснюється відбір учнів спортивної секції різного віку до спеціалізації у міні-футболі.....	29
3.3. Реалізація методики відбору до спортивної спеціалізації в міні-футболі та під час педагогічного експерименту.....	35
3.4. Оцінювання якості та ефективності запропонованої методики відбору учнів 14-16 років до спеціалізації в міні-футболі	42
ВИСНОВКИ.....	52
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ДЮСШ – дитячо-юнацька спортивна школа;
- ЗФП – загальна фізична підготовка;
- КПШСТ – комплексний показник швидкості, спритності, техніки;
- СФП – спеціальна фізична підготовка;
- ТТД – техніко-тактичні дії;

ВСТУП

Актуальність теми. Міні-футбол – спортивна гра, яка інтенсивно розвивається останнім часом. Його еволюція в сучасний автономний різновид класичного футболу стала загальновизнаним фактом (С. М. Андрєєв, 2006). Відомо, що ефективний розвиток системи підготовки спортсменів в будь-якому новому виді спорту має базуватися на реалізації як загальнотеоретичних положень спортивного тренування, так і на формуванні методологічних основ з урахуванням його специфіки (А. Є. Бабкін, 2004; В. Н. Платонов, 2008). Разом з тим науково-методичний супровід міні-футболу за темпами явно відстає від розвитку гри (С. М. Андрєєв, 2007; В. В. Варюшин, 2007).

У даний час в рамках реалізації стратегії розвитку футболу в Україні на тлі включення гри в форматі національних проєктів в програму фізичного виховання закладів освіти різного рівня, одним із пріоритетних аспектів вважається підготовка кваліфікованого спортивного резерву для професійних міні-футбольних клубів і збірних команд країни (Є. Ю. Шаповал, 2017). Ефективність цього процесу багато в чому обумовлена якістю спортивного відбору (О. Перепилиця, 2017; А. В. Дублінський, 2003), невід'ємною складовою якого є науково обґрунтована методика, що включає критерії, які обов'язково враховують специфіку конкретного ігрового виду спорту (О. А. Шинкарук, 2011).

Водночас у міні-футболі дотепер багато в чому відкритим залишається питання: як і за якими критеріями здійснювати відбір юних футзалістів загалом, та під час занять зі спортивних секцій у школах зокрема. Таке становище, по-перше, не сприяє оптимізації практичної діяльності вчителів фізичної культури та тренерів дитячо-юнацького міні-футболу, по-друге – розглядається фахівцями як один з факторів, що лімітують ефективність багаторічної підготовки спортивного резерву в міні-футболі в цілому (С. М. Андрєєв, 2006; А. В. Орлов, 2005; А. С. Чудін, 2006).

У зв'язку з вищезазначеним видається правомірним констатувати наявність протиріччя, в основі якого лежить, з одного боку, необхідність підвищення ефективності багаторічної підготовки спортивного резерву в міні-футболі, з іншого – несформованість науково обґрунтованої методики та критеріїв відбору до спортивної спеціалізації у цьому виді спорту учнів закладу загальної середньої освіти, які займаються в спортивних секціях з футзалу.

Об'єкт дослідження – процес спортивного відбору в міні-футбол учнів 14-16 років, які займаються в шкільних спортивних секціях.

Предмет дослідження – специфіка та методика відбору школярів 14-16 років в міні-футбол.

Мета дослідження полягає в розробці педагогічних умов та обґрунтуванні методики відбору учнів 14-16 років в міні-футбол, які займаються в шкільній секції.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати рівень технічної підготовки учнів 14-16 років, які займаються в шкільній секції з міні-футболу.

2. Охарактеризувати рівень розробленості методики відбору учні 14-16 років до спеціалізації в міні-футболі.

4. Розробити та експериментально визначити ефективність методики відбору учнів 14-16 років в міні-футбол із застосуванням комплексу критеріїв, які відповідають етапам багаторічної підготовки.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та програмно-нормативних документів; педагогічні методи дослідження: педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування.; морфологічні методи дослідження – антропометрія; методи математичної статистики.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дипломної роботи магістра можуть бути використаними у процесі підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальностей 014 Середня освіта (Фізична культура) та 017 Фізична культура і

спорт у процесі підготовки до майбутньої професійної діяльності за освітньо-професійними програмами.

Також матеріали дослідження можуть бути використані тренерами з футзалу та вчителями фізичної культури під час здійснення відбору юних спортсменів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 05-06 жовтня 2021 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 62 сторінках, з яких 55 основного тексту, вона містить 11 таблиць. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, практичних рекомендацій та зі списку 58 використаних літературних джерел.

ВИСНОВКИ

1. У теорії та методиці підготовки спортсменів у міні-футболі, при однозначно підкресленій фахівцями автономності даної гри (щодо класичного футболу) та наголошуваній необхідності здійснювати багаторічну підготовку окремо, із застосуванням адекватних специфіці виду спорту технологій, в даний час відсутня методика відбору до спортивної спеціалізації, що враховує склад належних вікових критеріїв. Недостатня розробленість змісту відбору юних спортсменів до спеціалізації у міні-футболі обмежує можливості реалізації чинної програмно-нормативної бази, що регламентує багаторічну підготовку резерву в даному виді спорту.

2. Основу структури техніко-тактичних дій юних спортсменів 14-16 років у міні-футболі складають: зупинка-пас, ведення м'яча, обведення суперника, відбір м'яча, удари по воротах. Змагальні значення обсягу, ефективності та різнобічності техніко-тактичних дій схильні до вікових змін з поступовим підвищенням рівня у віковому періоді від 14 до 15 років і подальшим зниженням (щодо попереднього віку) до 16 років. Загалом обсяг техніко-тактичних дій команди за гру на відрізку від 14 до 16 років збільшується на 15,2 %, ефективність дій з м'ячем знаходиться в межах 23,1-34,0 %, різнобічність – 19,1-25,9 %.

3. Склад критеріїв відбору юних спортсменів до спеціалізації у міні-футболі, визначений за принципом детермінованості змісту тренування віковими особливостями змагальної діяльності, неоднорідний на етапах багаторічної підготовки. Найбільш стабільними в плані інформативності, незалежно від віку, є показники: технічної підготовленості, що оцінюється в стандартних умовах тесту КПШСТ, ефективності виконання основних дій з м'ячем в умовах діяльності змагання, а також їх різнобічності. Поряд з даними показниками у віці 14 років при відборі до спеціалізації в міні-футболі необхідно розглядати також антропометричні характеристики, такі, як довжина і маса тіла, довжина нижніх

кінцівок, у віці 15-16 років – показники швидкості, швидкісно-силових якостей, спеціальної витривалості.

4. Прогностична значимість використовуваного комплексу критеріїв відбору до спеціалізації у міні-футболі починає проявлятися через 5 місяців систематичних занять, що супроводжується більшими темпами приросту показників спеціальної підготовленості у віці 14 років.

5. Методика відбору юних спортсменів, які займаються в шкільній спортивній секції, до спеціалізації в міні-футболі на етапах багаторічної підготовки, заснована на застосуванні складу критеріїв, що відображають рівень технічної підготовленості, ефективності змагальної діяльності, а також фізичних якостей та антропометричних показників з використанням розроблених шкал, які підвищують ефективність процесу. Це підтверджується результатами педагогічного експерименту – перевагою дослідних груп над контрольними за показниками, що враховують, насамперед, специфіку гри, зокрема рівень технічної підготовленості (залежно від віку на 4,2-23,5 %), а також показниками ефективності виконання дій з м'ячем за умов змагальної діяльності.

6. У дитячо-юнацькому міні-футболі на тлі недостатньої розробленості та сформованості програмно-нормативної бази, що регламентує багаторічну професійну підготовку юних спортсменів у цьому виді спорту, найбільш перспективними видаються такі напрями наукових досліджень з даної проблеми:

- продовження пошуку оптимального складу критеріїв відбору до спортивної спеціалізації в міні-футболі з суттєвим розширенням спектра показників, що характеризують різні сторони підготовленості юних спортсменів на етапах багаторічної підготовки;

- прогнозування здібностей та успішності навчання юних спортсменів в аспекті підготовки кваліфікованого резерву для професійного міні-футболу;

- вивчення віково-статевих закономірностей структури змагальної діяльності в міні-футболі, різнобічності техніки та тактики гри.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Цілеспрямований відбір до спортивної спеціалізації у міні-футболі доцільно розпочинати з 13-14 років. При цьому варто враховувати, що згідно з сучасними методичними рекомендаціями у класичному футболі вся ігрова діяльність юних спортсменів до 12-річного віку проводиться на майданчиках зменшених розмірів, включаючи офіційні змагання. Іншими словами, етапи початкової підготовки у класичному футболі та міні-футболі за змістом та організаційно-методичними вимогами практично ідентичні і лише, починаючи з 14-річного віку, для спеціалізації у міні-футболі юних спортсменів доцільно відбирати з використанням спеціального комплексу критеріїв, адекватних їхньому віку:

- у 14 років: показник технічної підготовленості, що оцінюється у стандартних умовах тесту КПШСТ; ефективність виконання в умовах змагань таких ТТД, як зупинка-пас, обведення, відбирання, удари по воротах; показники довжини нижніх кінцівок;

- у 15 років: показник рівня технічної підготовленості у тесті КПШСТ; ефективність виконання у грі таких дій з м'ячем, як зупинка-пас, обведення, відбирання, удари по воротах, різнобічність техніки гри; показники оцінки швидкісних та швидкісно-силових якостей;

- у 16 років: показник рівня технічної підготовленості у тесті КПШСТ; ефективність виконання у грі таких дій з м'ячем, як зупинка-пас, обведення, відбирання, удари по воротах, різнобічність техніки гри; показники оцінки швидкісно-силових якостей та спеціальної витривалості.

2. При відборі до спеціалізації рекомендується використовувати таку технологію застосування критеріїв. Насамперед – це показник технічної підготовленості, що визначається у спеціальному тесті (тест КПШСТ), а також показники ефективності виконання у грі таких дій з м'ячем, як зупинка-пас, ведення, обведення, відбирання, удари по воротах, різнобічність техніки. За інших

рівних результатів в оцінці критеріїв відбору до спортивної спеціалізації в міні-футболі в 14 років необхідно керуватися показниками довжини тіла та довжини нижніх кінцівок (чим нижче показник – тим краще). Починаючи з 15-річного віку, необхідно керуватися оцінкою рівня зазначених вище фізичних якостей.

3. З метою диференціювання відбору юних спортсменів до спеціалізації в міні-футболі на етапах багаторічної підготовки рекомендується застосовувати відповідні віку учнів розроблені шкали оцінок технічної та фізичної підготовленості, ефективності виконання ТТД, різнобічності техніки володіння м'ячем в умовах гри, антропометричних показників.

4. У багаторічній техніко-тактичній підготовці юних спортсменів у міні-футболі необхідно враховувати вікові особливості змагальної діяльності. Так, загальний обсяг техніко-тактичних дій команди за гру має найбільше значення у 15-річних спортсменів. При цьому ефективність ТТД також вища у цій віковій групі.

В разі застосування використаної нами методики реєстрації основних техніко-тактичних дій у грі юних міні-футболістів орієнтовні загальнокомандні значення аналізованих показників змагальної діяльності будуть наступними: у 14 років – 700/27 відповідно; у 15 років – 750/23; у 16 років – 700/30. При плануванні спеціалізованих тренувальних навантажень у багаторічній підготовці юних міні-футболістів необхідно враховувати пріоритетні групи (блоки) ТТД, які наведені як критерії відбору до спеціалізації з позицій вікових закономірностей ведення гри в змагальній діяльності. При цьому варто розглядати той факт, що показники різнобічності техніки гри юних міні-футболістів загалом поступаються аналогічним у представників класичного футболу, що можна пояснити специфікою гри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреев С. Н. Эволюция мини-футбола (футзала) в современную автономную разновидность классического футбола. Теория и методика футбола. Москва: Издание Российского Футбольного Союза, 2007. Октябрь. С. 6-7.
2. Андреев С. Н. Мини-футбол в школе. Москва: Советский спорт, 2006. 224 с.
3. Бабкин А.Е. Технология планирования физической и технико-тактической подготовки команды по мини-футболу при туровой организации соревнований: дис. ... канд. пед. наук; РГУФК. Москва, 2004. 115 с.
4. Бабкин А. Е. Физическая подготовка футболистов (футзал): методические рекомендации. Москва: Принт-Центр, 2003. 30 с.
5. Бабкин А. Е. Физическая подготовленность футболистов (мини-футбол) высшей квалификации. Современный олимпийский спорт и спорт для всех: материалы 7 Меж- дунар. науч. конф. (24-27 мая 2003 г.). Москва, 2003. Т. 2. С. 10-15.
6. Бойченко А. В. Основи навчання гри у міні-футбол: навч.-метод. посіб. Харків: ХГПА, 2016. 122 с.
7. Варюшин В. В. Тренировка юных футболистов: учебное пособие. Москва: Физическая культура, 2007. 112 с.
8. Волков Л. В. Теория и методика детского и юношеского спорта Киев: Олимпийская литература, 2002. 294 с.
9. Годик М. А. Физическая подготовка футболистов. Москва: Терра-Спорт, Олимпия Пресс, 2006. 272 с.
10. Голомазов С., Чирва Б. Футбол. Теоретические основы и методика контроля технического мастерства. Москва: Физкультура и спорт, 2001. 124 с.
11. Губа В. П., Дорохов Р. Н., Быков В. А. Прогнозирование двигательных способностей и основы ранней ориентации в спорте: учебное пособие. Москва: Олимпия Пресс, 2007. 158 с.

12. Дублінський А. В., Ященко А. В., Ніколаєнко В. В. Спортивний відбір у футболі. Київ: Науково-методичний (технічний) комітет Федерації футболу України, 2003. 135 с.

13. Ежов П. Ф. Оценка тренировочных нагрузок спортсменов высокой квалификации в мини-футболе: учебное пособие. Малаховка: МГАФК, 2006. 85 с.

14. Зайцев А.А. Биологическое обоснование концепции развития компонентов подготовленности под влиянием соматотипоспецифических изменений растущего организма спортсменок командно-игровых видов: дис. ... д-ра. биол. Наук. Малаховка, 2006. 333 с.

15. Іас Є., Борисова О., Когут І. Неолімпійський спорт: проблеми та перспективи розвитку. Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. Житомир: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2016. Випуск 2. С. 145-152.

16. Иванов О. Н. Соматические особенности футболистов различного амплуа и квалификации в мини-футболе. Теория и практика физической культуры. 2007. № 7. С. 57.

17. Ивасев В.З. Техничко-тактическая подготовка юных футболистов с учетом разносторонности соревновательных действий: автореф. дис. ... канд. пед. Наук. КГАФК. Краснодар, 2001. 101 с.

18. Ковальчук А. М., Петренко А. М., Баран Ю. С. Удосконалення ігрової майстерності курсантів і студентів військових навчальних закладів України засобами міні-футболу. Вісник ЛДУ БЖД. Педагогічні науки. № 8. 2013. С. 233-239.

19. Конуров Д. М. Взаимосвязь физической и тактической подготовленности спортсменов в мини-футболе. Сб. материалов междунар. науч.-практ. конф. Одесса, 2000. С. 37-40.

20. Кравцов В. В. Организация и проведение учебно-тренировочных занятий студентов, занимающихся футзалом. Физическое воспитание студентов творческих специальностей. ХГАДИ (ХХПИ). Харьков, 2002. № 4. С. 51-54.
21. Кузнецов А. А. Футбол. Настольная книга детского тренера. III этап (13-15 лет). Москва: Олимпия, Человек, 2007. 312 с.
22. Леонов О. Шляхи підвищення ефективності позакласної роботи з фізичного виховання. Фізичне виховання в школі. 2000. № 3. С. 21-24.
23. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов: монография. Киев: Олимп. лит. 2003. 271 с.
24. Мельнік А. Сутнісний зміст позакласної роботи учителів фізичної культури у початковій школі. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.cuspu.edu.ua/en/2014-rik/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/sektsiia-4/3595-sutnisnyy-zmist-pozaklasnoyi-roboty-uchyteliv-fizychnoyi-kultury-u-pochatkoviy-shkoli>.
25. Мішаровський Р. М., Тимошенко О. В. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи в процесі занять футболом. Вісник ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка. Чернігів: ЧДПУ, 2011. Випуск № 86. Том 1. Серія: педагогічні науки (фізичне виховання і спорт). С. 126-129.
26. Морков А. В. Формы организации и проведения соревнований по мини-футболу среди детей и подростков по месту жительства. Актуальные вопросы развития детского и юношеского футбола: II регион, науч.-практ. конф. тренеров, преподавателей, инструкторов по футболу, руководителей физкультурно-спортивных учреждений. Омск: СибГАФК, 2007. С. 206-211.
27. Мутко В. Л., Андреев С. Н. Мини-футбол – игра для всех. Москва: Советский спорт, 2008. 264 с.
28. Орлов А. В. Теория и методика мини-футбола: примерная программа дисциплины федерального компонента цикла СД ГОС по специальности 032101 Физическая культура и спорт. Москва: РГУФК, 2005. 72 с.
29. Перепелиця О., Перепелиця Ю., Гудима С. Спортивний відбір та орієнтації на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів у футболі.

Електронний ресурс. Режим доступу:
<https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/371/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

30. Петухов А. В. Футбол. Формирование основ индивидуального технико-тактического мастерства юных футболистов. Проблемы и пути решения: монография. Москва: Советский спорт, 2006. 232 с.

31. Петько С. Н., Лысенко И. Г., Кашкаров В. А. Структура соревновательной деятельности как основа построения тренировки в мини-футболе. Теория и практика физической культуры. 2008. № 8. С. 59.

32. Полуренко К.Л. Управление тренировочным процессом студенческих команд по мини-футболу с использованием комплексного педагогического контроля: автореф. дис. ... канд. пед. Наук. Хабаровск: ДВГАФК, 2008. 25 с.

33. Платонов В. Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и ее практическое применение. Київ: Олимп. лит., 2013. 624 с.

34. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практическое приложение. Киев: Олимпийская литература, 2004. 808 с.

35. Платонов В. Н. Теория периодизации подготовки спортсменов высокой квалификации в течении года: предпосылки, формирование, критика. Наука в олимпийском спорте. 2008. № 1. С. 3-23.

36. Сахарова М. В., Воронин Ф. С. Комплексная система контроля как фактор оценки эффективности структуры и содержания годичного цикла подготовки юношеских команд в мини-футболе. Материалы первого междунар. науч. конгр. «Спорт и здоровье» (9-11 сент., 2003 г., Россия). Санкт-Петербург: СПбГАФК, 2003. Т. 2. С. 70-71.

37. Стасюк В.А. Програмування тренувального процесу кваліфікованих футболістів у річному макроциклі: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.01. Придніпров. держ. акад. фіз. культури і спорту. Дніпро, 2019. 25 с.

38. Стасюк І.І. Побудова тренувального процесу висококваліфікованих гравців у міні-футболі в річному циклі підготовки: автореф. дис. ...канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01. Дніпропетр. держ. ін-т фіз. культури і спорту. Дніпропетровськ, 2014. 20 с.

39. Столітенко Є. В., Черевко Т. П. Фізичне виховання учнів 1-11 класів у процесі занять футболом: навч. посіб. Київ, 2013. 304 с.

40. Таможанська Г.В. Методика навчання студенток університетів міні-футболу з використанням інформаційних технологій у процесі позааудиторних занять: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2017. 18 с.

41. Тюленьков С. Ю., Федоров А. А. Футбол в залі: система підготовки. Москва: Терра-Спорт, 2000. 86 с.

42. Тюленьков С. Ю. Теоретико-методические подходы к системе управления подготовкой футболистов высокой квалификации. Москва: Физическая культура, 2007. 352 с.

43. Фалес Й. Г., Левчук В. Є. Тестування у футболі та міні-футболі. Львів, 2005. 110 с.

44. Футзал: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл. За ред. В. І. Братусь, В. І. Воронової, В. В. Ніколаєнко, М. П. Повисшого та ін. Республіканський наук.-метод. кабінет Мін-ва молоді та спорту України. Київ, 2015. 111 с.

45. Фалес Й. Г., Чернобай І. В., Колобич О. В., Борейко В. І., Довгий В. В. Контроль і облік в тренуванні висококваліфікованих футболістів /Буковинський науковий спортивний вісник. Чернівці: Чернівецький торгово-економічний інститут. 2004. С. 99-103.

46. Фалес Й. Г., Хоркавий Б. В., Лахнюк М. М. Методичні розробки поточного (річного) планування футболістів. Збірник наукових статей з матеріалами науково-практичної конференції "Актуальні проблеми розвитку футболу в навчальних закладах" 2-3 квітня 2003 р. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕ. С. 42-46.

47. Футбол. Методичні рекомендації та методики проведення занять з футболу для студентів першого курсу всіх спеціальностей. Чернівці: 2002. 18 с.
48. Чудин А. С. Методы предварительной подготовки детей в мини-футболе. Спорт, игры в физ. воспитании, рекреации и спорте: материалы 4 Междунар. науч.-практ. конф. (Смоленск, 24-28 дек. 2005 г.). Смоленск, 2006. С. 240-241.
49. Шаповал Є. Ю. Планування навчально-тренувального процесу жіночої футзальної команди вищої ліги. Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. Випуск 19. С. 370-375.
50. Шинкарук О. А. Отбор спортсменов и ориентация их подготовки в процессе многолетнего совершенствования. Київ: Олимпийская литература, 2011. 360 с.
51. Шинкарук О. А. Отбор спортсменов и ориентация их подготовки в процессе многолетнего совершенствования (на материале олимпийских видов спорта): автореф. дис. на соискание учен. степени доктора наук по физ. воспитанию и спорту: спец. 24.00.01 «Олимпийский и профессиональный спорт». Київ, 2011. 48 с.
52. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 272 с.
53. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. 248 с.
54. Шпичка Т. А. Анализ факторов эффективности соревновательной деятельности квалифицированных футболистов в мини-футболе. Научно-педагогические проблемы физической культуры (Физическая культура и спорт): зб. наук. пр. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 9 (79) 16. С. 109-112.
55. Ярий Р. О. Порівняльна морфо функціональна характеристика деяких модельних параметрів юних футболістів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Харків-Львів, 2003. Вип. № 18. С. 109-114.

56. Ярий Р. О. Вплив занять футболом на функціональні резерви кардіо - респіраторної системи і неспецифічну резистентність організму дітей 6-ти річного віку. Молода спортивна наука України: 36. наук, праць з галузі фізичної культури і спорту: У 4-х т. Львів : НВФ «Українські технології», 2004. Вип. 8, Т. 2. С. 404-408.

57. Abraham Rahme. Encyclopedia scientific education, selection methods guide to football. Alexandria, 2008. 343 p.

58. Bray K. Modelling the flight of a soccer ball in a direct free kick. Journal of Sports Sciences. 2003. № 21. P. 75-92.